

SCHIERMONNIKOOG BROEDPLAATS VAN GEWILDE CARNICABIJ

Voorzichtig halen de vrijwilligers het waslatje met de raat uit het kistje en gaan op zoek naar de koningin.

Lang leve de koninginnen

De bijen kun je als het ware aaien

Carinicabij: werkster

WIKIMEDIA

De Waddeneilanden zijn van groot belang voor de Nederlandse bijenteelt. De geïsoleerde ligging van de eilanden maakt het mogelijk raszuivere bijenvolken te houden.

Op Schiermonnikoog ligt in de duinen de bijenstal van de Stichting Station voor Carnicateelt. Deze ondersoort van de inheemse zwarte bij is zeer gewild bij imkers. De op 15 juli verzamelde jonge bevruchte koninginnen vinden in heel Nederland gretig aftrek.

Eigenlijk is volgens de algemene plaatselijke verordening het houden van bijen op Schiermonnikoog verboden. Alleen voor het houden van carnicabijen heeft het college van burgemeester en wethouders een ontheffing verleend. Dat draagt er toe bij dat het carnicavolk zich niet kan vermengen met andere rassen. Ook de Waddenzee voorkomt dit. 'Het komt nauwelijks voor dat een vreemde bij vanaf het vasteland de oversteek maakt,' vertelt Klaas Sluiman, secretaris van de Carnicastichting. In de bijenstal is hij druk bezig met het verzendklaar maken van de jonge koninginnen. Zijn laptop vertoont een lange lijst met adressen. 'Kijk', hij laat een houten doosje zien met aan beide kanten gaas. 'Zo gaan ze het land in. De koningin en haar gevolg.' In elk doosje zit één bevruchte koningin en zes werksters. 'Die moeten haar te eten geven, want eenmaal bevrucht is ze totaal afhankelijk van haar volk.' Als voedsel is een propje suikerdeeg (suiker gemengd met honing) in het

De bijenstal

doosje gestopt. Zo overleven de bijen eenvoudig een lange reis. 'Tot in Maastricht en zelfs in België zitten imkers met smart op ze te wachten. Deze methode werkt heel goed. Je zou ze zelfs per post kunnen opsturen, maar wij brengen ze per trein rond.'

Zachtaardig

De carnica is populair omdat het geen agressieve bij is. 'Een imker kan rustig zonder hoofdkap, zelfs in korte broek, aan het werk', vertelt Sluiman.

De Stichting Station voor Carnicateelt heeft geen winstoogmerk. De kosten weten ze te dekken door het leveren van bevruchte koninginnen van Schiermonnikoog (€ 30,- per stuk), het laten bevruchten van koninginnen op Vlieland (€ 3,- tot € 7,- per kistje) en het produceren van lamsoorhoning. Nadere informatie: www.schiercarnica.nl.

Ook op Vlieland is de stichting actief. Daar kan een imker een kistje met bevruchtingsvolk naar toe brengen. Darren uit de carnicapopulatie van Schiermonnikoog bevruchten daar de koninginnen. Op Ameland houdt men een ander bijenras, de buckfast. Ook een niet steeklustige bij, genoemd naar de Engelse Buckfast Abdij waar broeder Adam dit ras zeventig jaar geleden ontwikkelde. Op Ameland kan men koninginnen door raszuivere Buckfastdarren laten bevruchten.

Meer informatie op internet

Doosjes met de jonge bevruchte bijenkoningin en zes werksters worden met geboortekaartje aan imkers in heel Nederland geleverd.

In de duinpan naast de bijenstal vindt de bevruchting van de jonge carnica-koninginnen plaats. Elk jaar worden daar rond 15 juli de jonge bevruchte koninginnen uit de bevruchtungskastjes verzameld.

Tijdens de bruidsvlucht bevruchten 20 tot 25 darren de koningin

Deze ondersoort komt oorspronkelijk uit Oostenrijk. Vlak na de oorlog begon men al met het houden van carnica's op Schiermonnikoog. Er bleek behoefte te zijn aan zachtvaardige bijenvolken. Want door import van vreemde rassen en kruisingen werden de Nederlandse bijenvolken steeds agressiever. Op Schiermonnikoog worden de carnica's geselecteerd op zachtvaardigheid en natuurlijk op de honingopbrengst. 'We controleren elk jaar op raszuiverheid,' zegt Jan Enne Dees even later. Hij is actief in de imkersvereniging in Zuidlaren en neemt de verdere toelichting van Sluiman over. Die heeft al zijn aandacht

nodig voor het verzendklaar maken van de koninginnen. 'Aan de vleugeltekening kun je zien of het een carnica is, ook beoordelen we het gedrag. Je moet ze als het ware kunnen aaien. Maar is een volk agressief, dan ruimen we het op,' stelt hij gedeceerd.

Bruidsvlucht

We lopen naar een duinpan, die naast de bijenstal ligt. Hier staan tientallen bevruchtungskastjes, waarin de jonge koninginnen zitten. De teelt van de koninginnen begint eind mei, begin juni. De koninginnenlarven worden in een broedstoof gezet om te verpoppen en

Door import van vreemde rassen werden de Nederlandse bijenvolken steeds agressiever

na uitkomst in het bevruchtungskastje geplaatst. 'Daar doe je dan 250 cc jonge werksters - ik gebruik meestal een koffiemok -, suikerdeeg en latjes met een laagje was bij. Het kistje wordt afgesloten en de bijen moeten vijf dagen brommen', doceert Jan Enne.

De werksters nemen dan de geur aan van de pas verpopte koningin. Na die vijf dagen gaat het kistje open en gaat de jonge koningin, na een eerste verkenning, op bruidsvlucht. Nadat ze door 20 tot 25 darren is bevrucht, keert ze terug naar haar kastje. Daar begint ze direct met het leggen van eieren. Ze heeft genoeg sperma opgeslagen om dit haar verdere leven, maximaal vijf jaar, te doen. 'Die darren overleven het niet. Ze vallen na de paring met uitgestulpt geslachtsorgaan dood neer', stelt Jan Enne droog vast.

Lamsoorhoning

Het wordt tijd de bevruchtungskastjes eens nader te bekijken. In een paar weken tijd zijn de werksters erin geslaagd om aan de waslatjes een prachtig regelmatige, witte raat te bouwen. Het is nog zwaar bewolkt, dus erg actief zijn de bijen niet. Maar ook als de zon doorbreekt, blijven de bijen opvallend mak. De vrijwilligers van de stichting halen voorzichtig het waslatje met de raat uit het kistje, zoeken de koningin en doen die met de werksters in het doosje. Sommigen gebruiken een pijp om met wat rook de bijen rustig te houden. Een aantal bijen vliegt wel rond, maar de meesten blijven op de raat zitten. Als de koningin verwijderd is, worden de volken uit de kistjes een paar dagen later weer rond één koningin

verenigd en gaan ze verder met honing verzamelen. Ze vliegen vooral op de lamsoor, die rijkelijk bloeit op de kwelders van Schiermonnikoog. 'Het is jammer dat Natuurmonumenten geen toestemming geeft om de bijenvolken wat dichterbij de kwelders neer te zetten. Men is bang voor concurrentie met het schorrebijtje (een op de kwelder levende solitaire bij, red.). Maar we hebben een

behoorlijke opbrengst van lamsoorhoning, een authentiek product van Schiermonnikoog.'

Als ik die avond op de boot terug naar Lauwersoog weer een paar vrijwilligers van de stichting tref, blijkt dat in totaal 250 bevruchte koninginnen zijn verzameld en op weg zijn naar ongetwijfeld in spanning afwachende imkers. 🐝

Op de kwelders van Schiermonnikoog, waar de lamsoor uitbundig bloeit, verzamelen de carnicabijen de nectar.

Bijen Honingbijen zijn sociale insecten die in volken met een sterke structuur leven. Een centrale rol speelt de koningin, de moeder, die de eieren legt. Daarnaast zijn er de werksters, vrouwelijke bijen die geen ontwikkeld geslachtsorgaan hebben en de darren, mannelijke bijen die niet kunnen steken. De werksters voeden de darren en de koningin. In de cellen van de raat die de werksters bouwen legt de koningin haar eitjes. In de grotere cellen legt zij onbevruchte eitjes, daar komen larven uit die zich ontpoppen als dar. In speciale cellen aan de rand van de raat worden bevruchte eitjes gelegd die de werksters voeden met een speciaal mengsel van nectar, stuifmeel en een uitscheiding uit een klier aan hun kop, de koninginnengelei. Deze larven ontpoppen zich als koningin, de larven uit de overige cellen als werksters. In normale omstandigheden kan een koningin tweeduizend eitjes per dag leggen, zodat een bijenvolk snel tot enkele tienduizenden werksters kan uitgroeien. Wordt het volk te groot, dan kan een deel van de werksters met de oude koningin uitzwermen.